

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Luovuttaminen kannattaa aina

Käännöstyö Veripalvelun internetsivuille sanastotyötä hyödyntäen

Antti Aarnio & Lotta Hulkkonen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

04/2014

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Antti Aarnio, Lotta Hulkkonen	Sivumäärä 35 ja 5 liitesivua
Työn nimi Luovuttaminen kannattaa aina. Käännöstyö Veripalvelun internetsivuille sanastotyötä hyödyntäen	
Ohjaava(t) opettaja(t) Sirpa Lyytinen, Juha Manunen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Suomen Punainen Risti, Veripalvelu / verenluovutustoiminta / Tiina Leppänen	
Tiivistelmä <p>Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotettiin viittomakielinen käännös ohjeistuksesta verenluovuttajalle. Työn tilaaja oli Suomen Punainen Risti, Veripalvelu. Veripalvelulla ei aiemmin ole ollut viittomakielistä materiaalia, joten lähtötekstiin pyrittiin kokoamaan tärkeimpiä verenluovuttajaa koskevia ohjeistuksia ja vaatimuksia.</p> <p>Kaikkea verenluovutukseen liittyvää termistöä ei löytynyt virallisista lähteistä viittomakielellä tuotettuna, joten käännöstyöhön yhdistettiin sanastonkeruu. Teemahaastattelun avulla kerätystä termistöstä koottiin pienimuotoinen sanasto, jota hyödynnettiin käännösprosessissa.</p> <p>Sanastotyön lisäämisen myötä päädyttiin tutkimaan havainnoimalla omia kokemuksia, onko käännöstä hyödyllistä lähteä tekemään sanastotyön kautta ja kuinka sanastotyössä kerätyt termit ja viittomaratkaisut saadaan sujuvaksi osaksi asiatyylisiä käännöstekstiä. Tutkimuskysymykset olivat ”Mitä etuja ja haittoja on sanastotyön käyttämisessä käännösprosessin osana?” sekä ”Kuinka sovittaa sanastotyön avulla kerätyt viittomat ja viittomakokonaisuudet käännöksen asiatyylisiin sopivalla tavalla?” Tulokset painottavat, että kattavan sanastotyön tekeminen ei ole yhtä hyödykästä, kuin tehokas teemahaastattelu. Lisäksi käännettäessä vieraille kielelle, on ilmaisujen tyyliin sopimisen arvioiminen haastavaa ja apuna tulee käyttää natiiveja kielenkäyttäjiä. Tästä työstä on hyötyä, kun tehdään käännöstä aiheesta, jonka termistöä ei löydy olemassa olevista virallisista lähteistä.</p> <p>Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Veripalvelun välisen yhteistyön myötä opiskelijoilla on mahdollisuus myös tulevaisuudessa tuottaa Veripalvelulle viittomakielisiä käännöksiä. Viittomakieliset käännökset kehittävät Veripalvelun palvelua ja lisäävät esteettömyyttä tuodessaan palvelun paremmin myös viittomakielisten tietoon. Viittomakielinen käännösteksti lisätään Veripalvelun internetsivuille kevään 2014 aikana.</p>	
Asiasanat Kuurot, kääntäminen, verenluovutus, viittomakieli	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Antti Aarnio, Lotta Hulkkonen	Number of Pages 35 and 5 appendix
Title Donating Blood Is An Option. Signs Collecting Interview And Its Benefits on Translation for Blood Service's Internet-site	
Supervisor(s) Sirpa Lyytinen, Juha Manunen	
Subscriber and/or Mentor Finnish Red Cross Blood Service, Tiina Leppänen	
Abstract <p>The aim of this functional thesis was to translate general criteria for donating blood and generic information of what blood donation is from Finnish to Finnish Sign Language. The subscriber did not offer any information on Finnish Sign Language, so we tried to gather the most important information into our translation.</p> <p>The Finnish Sign Language lacks the signs for blood donation, so we collected signs for this subject by doing an interview with deaf people. After the interview, we focused on translating and tried to solve the problem of how to input collected signs so that they would match the text-type. Our research questions were:</p> <ol style="list-style-type: none">1. How to adapt signs collected via interview into a translation's text-type?2. What are the advantages and disadvantages of doing a translation based on the signs collected via interview? <p>By doing this translation we created a new possibility for co-operation between HUMAK students and Finnish Red Cross Blood Service. Blood Service is now able to provide information in Finnish Sign Language and this improves accessibility for deaf people in their own first language. The results are verifying that, collecting signs by interview is a time and energy consuming process and its benefits can be achieved by doing a lighter theme-interview. Text-type research on Finnish Sign Language is still at the start, so for translators, whose first language is Finnish, it is hard to tell when a sign is a fitting one for the text-type and when it is not. The translation will be added to Blood Service's internet-site during the spring 2014.</p>	
Keywords Blood donation, Deaf, Sign Language, Translating	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 SUOMEN PUNAINEN RISTI, VERIPALVELU	6
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	7
3.1 Sanastotyöstä käännöksen kuvaamiseen	8
3.2 Tutkimuskysymykset	9
4 SANASTOTYÖ	10
4.1 Suomalaisen viittomakielen sanastoja	11
4.2 Haastattelu	12
4.3 Eettisyys haastattelutilanteessa	14
4.4 Aineiston työstäminen sanastoksi	15
5 KÄÄNTÄMINEN	16
5.1 Käännösteoria	17
5.2 Käännöksen viittoja	19
5.3 Tekstin tyyli­laji	20
5.4 Tekstityyppi	22
6 TULOKSET	23
6.1 Sanastotyö osana käännöstyötä	24
6.2 Sanastotyön kautta kerättyjen viittomien sovittaminen käännökseen	25
6.3 Muita käännösratkaisuja	28
7 POHDINTA	30
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Veripalvelu tarvitsee toimiakseen suomalaisia vapaaehtoisia verenluovuttajia. Arvostamme verenluovuttajia ja haluamme antaa heille mahdollisuuden auttaa tuntematonta lähimmäistä. (Veripalvelu 2014c.)

Toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää tilaajan eli Suomen Punaisen Ristin, Veripalvelun verenluovuttajille suunnattuja palveluita, tarjoamalla tietoa verenluovutuksesta viittomakielellä. Käytämme tässä kirjallisessa osuudessa tilaajasta lyhennettä Veripalvelu. Opinnäytetyömme produkti on viittomakielinen käännösteksti, jossa kerrotaan, mitä verenluovutus on, verenluovutuksen perusedellytykset ja kuinka se tapahtuu. Käännöksen kautta toivomme saavamme uuden kielivähemmistön kiinnostumaan verenluovutuksesta ja näin Veripalvelun saavan uusia luovuttajia.

Veripalvelun verenluovutustoiminnasta ei ole aiemmin ollut tarjolla tietoa viittomakielellä, mutta tarve viittomakieliseen palveluun saattaa lisääntyä esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, missä kuurojen määrä on suurempi kuin muualla Suomessa. Oletuksena kuitenkin oli, että verenluovutus ei ole kovin tuttua viittomakielisten keskuudessa ja käännökselle on tarvetta. Me olemme molemmat luovuttaneet säännöllisesti verta, joten verenluovutus aihepiirinä on tuttu. Otimme yhteyttä Veripalveluun, josta oltiin kiinnostuneita kehittämään palvelua tällä tavalla sekä ohjaamaan opinnäytetyötämme.

Käännöksemme kautta mahdollisuus ryhtyä verenluovuttajaksi tulee lähemmäksi viittomakielisiä, jotka käännöksemme julkaisun myötä saavat tietoa verenluovutuksesta omalla äidinkielellään. Työmme tavoitteena on luoda erilainen tapa hankkia verenluovuttajia ja kehittää Veripalvelussa heidän asiakaspalveluaan, mutta myös edistää tiedonsaantia viittomakielellä. Lisäksi tuottamalla julkisoikeudelliselle ja tunnetulle järjestölle palvelua viittomakielellä lisäämme ihmisten tietoutta viittomakielestä.

Aloittaessamme opinnäytetyöprosessin totesimme, ettei kaikkea verenluovutukseen liittyvää sanastoa löydy virallisista viittomakielisistä sanastoista. Esimerkiksi emme olleet varmoja mitä viittomaa termistä ”verenluovutus” käytetään. Tämän vuoksi päätimme yhdistää käännöksemme sanastotyön. Sanasto kerättiin temahaastattelun

kautta ja se on opinnäytetyön kirjallisen osion liitteenä. Sanasto ei kuitenkaan ole yleistettävissä, eikä kaikkia siinä esiintyviä viittomia voida suoraan käyttää virallisissa teksteissä. Tuotimme käännöksemme sanastoon kerättyjen viittomien ja viittomakokonaisuuksien avulla, mutta hyödynsimme myös paljon natiivien kielenkäyttäjien palautteita.

Tämä opinnäytetyö on ensimmäinen, jossa tuotetaan sekä käännös että sanasto. Näin ollen tutkimuskysymyksemme ovat: ”Mitä etuja ja haittoja on sanastotyön käyttämisessä käännösprosessin osana?” ja ”Kuinka sovittaa sanastotyön avulla kerätyt viittomat ja viittomakokonaisuudet käännöksen asiatyyliin sopivalla tavalla?”. Tutkimuskysymyksiin vastaamme omien kokemusiemme ja havaintojemme perusteella, joiden tukena käytämme oppimispäiväkirjaa. Kirjallisen osuuden tietoperustana on kirjallisuutta kääntämisestä, sanastotyön tekemisestä, sekä erilaisista tekstityypeistä, jotka liittyvät ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme.

Kirjallisessa osuudessa kuvaamme työn vaiheita ja toteutuksen onnistumista, sekä vastaamme tutkimuskysymyksiin. Lisäksi luvussa 2 kerromme lyhyesti Veripalvelun toiminnasta ja verenluovutuksesta. Kirjoittamista, käännöstä sekä sanastotyötä olemme työstäneet pääasiassa vapaamuotoisesti yhdessä tai vuorotellen. Raportin tietoperustaa kirjoittaessamme olemme keskittyneet välillä hieman eri osuuksiin, mutta kuitenkin niin, että olemme täydentäneet ja muokanneet toistemme tekstejä.

2 SUOMEN PUNAINEN RISTI, VERIPALVELU

Suomen Punainen Risti on yksi Suomen suurimmista kansalaisjärjestöistä. Järjestön tehtävänä on auttaa eniten apua tarvitsevia kotimaassa sekä ulkomailla. Suomen Punaisen Ristin toimintamuotoja ovat muun muassa hätäapu kotimaan onnettomuustilanteissa, keräykset, ensiapuryhmät ja -koulutus, Veripalvelu, Kontti-kierrätystavaratalot sekä nuorten turvatalot. Suomen Punainen Risti on yksi Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälisen liiton 187 jäsenyhdistyksestä. (Suomen Punainen Risti 2014.)

Suomen Punaisen Ristin Veripalvelu hoitaa koko maan veripalvelutoimintaa. Veripalvelun tehtäviin kuuluu verenluovuttajien rekrytointi, verenluovutusten järjestäminen ja veren keräys, luovutetun veren testaus sekä verivalmisteiden tuotanto samoin kuin valmisteiden varastointi ja jakelu sairaaloihin. Veripalvelu on taloudellisesti riippumaton ja toiminnallisesti erillinen osa Suomen Punaista Ristiä. Veripalvelun toimintaa ohjaa laki veripalvelutoiminnasta sekä muun muassa Euroopan Unionin veriturvallisuusdirektiivi. Suomessa Veripalvelun toimintaa valvoo Fimea. (Veripalvelu 2014d.)

Verenluovutus on vapaaehtoista toimintaa, jolla voidaan turvata verivalmisteiden riittävyys ympäri vuoden. Yhdellä verenluovutuksella voidaan auttaa jopa kolmea potilasta, sillä veri jaetaan punasoluiksi, verihiutaleiksi ja plasmaksi. Verta voi käydä luovuttamassa esimerkiksi veripalvelutoimistoissa eri puolilla Suomea. Veripalvelun internetsivuilta löytyvällä testillä voi varmistaa oman soveltuvuutensa verenluovuttajaksi. Verenluovutus on helppo ja nopea tapa auttaa, eikä siitä ole haittaa luovuttajalle. (Veripalvelu 2014a.) Suomessa verta luovutetaan yli 200 000 veripussia vuosittain. Verestä tehdään valmisteita, joilla saadaan apua noin 50 000 potilaalle. Suomessa luovutettu veri käytetään Suomessa olevien potilaiden hoitoon. (Veripalvelu 2014b.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Otettuamme yhteyttä Veripalveluun ja kysytyämme heidän kiinnostustaan opinnäytetyöhömmä pidettiin keväällä 2013 tilaajapalaveri, jossa allekirjoitimme opinnäytetyötä koskevat sopimukset. Lisäksi Veripalvelun ja Humanistisen ammattikorkeakoulun hallinnot solmivat toimijoiden välisen yhteisyösopimuksen. Tämän jälkeen syksyllä 2013 aloimme työstämään käännöstä ja siihen vaadittavaa sanastoa.

Meidän oli aluksi tarkoitus kääntää Veripalvelun internetsivuilta löytyvä video, mutta kävi ilmi, että se on poistumassa. Sovimme Veripalvelun kanssa, että kokoamme itse lähtötekstiksi sopivan pituisen tietopaketin käyttäen apuna Veripalvelun materiaalia. Lähtötekstiin pyrimme saamaan yleistä tietoa verenluovutuksesta kohdistettuna henkilölle, joka ei ole aiemmin luovuttanut, eikä tiedä verenluovutuksesta lähes mitään.

Kokoamamme lähtöteksti todettiin Veripalvelun puolesta hyväksi ja se hyväksyttiin myös opinnäytetyöohjaajallamme ennen kääntämisen aloittamista. Lähtötekstiä päivitettiin vielä alkuvuodesta 2014, kun Veripalvelun edellytykset verenluovuttajille muutuivat. Lähtötekstin sisältöä kootessamme pyrimme ajattelemaan kohderyhmää, viittomakielisiä ensiluovuttajia. Ainakaan tietoisesti emme pohtineet kuitenkaan itse kohdekieltä ja emme usko kohdekielen vaikuttaneen lähtötekstin luomiseen.

3.1 Sanastotyöstä käännöksen kuvaamiseen

Sanastotyön haastattelu toteutettiin lokakuussa ja samoihin aikoihin aloitettiin työn kirjoittaminen. Kääntäminen aloitettiin sanaston valmistuttua eli alkuvuodesta 2014. Käännöksen eri versioista pyydettiin palautetta natiiveilta viittomakielisiltä lehtoreiltamme sekä muilta äidinkieleltään viittomakielisiltä, jotta lopullinen käännös olisi mahdollisimman oikeakielinen ja ymmärrettävä. Käännös kuvattiin 27.3.2014 Helsingissä Veripalvelun toimistolla. Kuvaustilanteessa ohjeistimme kuvausryhmää oman asiantuntemuksemme avulla siitä, mitä asioita viittomakielisen tiedotteen videoinnissa tulee huomioida. Näitä asioita olivat esimerkiksi tausta, riittävä valaistus, sopiva kuvan rajaus viittomisen vaatiman tilan mukaan, vaatetus, josta viittominen erottuu, sekä äänen editoiminen kokonaan pois lopullisesta videosta. Ennen kuvaamista pohdimme kuvausryhmän kanssa käytämmekö omia siviilivaatteitamme vai Veripalvelun Giverightnow-edustuspaitoja. Päädyimme käyttämään Veripalvelun paitoja, koska ne olivat ulkoasultaan riittävän neutraalit viittomisen taustaksi ja näin olemme videolla selkeämmin Veripalvelun edustajia. Veripalvelu lähetti videon meille ja lehtoreillemme tarkistutettavaksi editoinnin jälkeen, jotta käännöksen toteutus olisi varmasti kielellisesti onnistunut.

Pidimme Helsingissä lisäksi Veripalvelun henkilöstölle tiedotustilaisuuden, jossa kerroimme opinnäytetyömme lisäksi viittomakielestä ja tulkin käytöstä ja pohdimme, kuinka Veripalvelu voisi jatkaa viittomakielisten palveluiden kehittämistä tämän jälkeen. Seminaari videoitiin ja on Veripalvelun henkilöstön vapaasti katsottavissa. Näin ollen lisäsimme myös Veripalvelun henkilöstön tietämystä viittomakielestä ja tulkin

välityksellä asioimisesta samalla, kun mahdollistimme viittomakielisille tiedonsaannin verenluovutuksesta.

3.2 Tutkimuskysymykset

Lähtötekstimme oli lyhyempi, kuin mitä yleensä kahdestaan tehtävässä käännöksessä voisi olla, koska opinnäytetyömme produkti koostui myös sanaston keruusta. Näimme kuitenkin sanaston keruun olennaisena osana käännösprosessiamme, koska käännöksen aihepiiriin liittyvää viittomistoa ei ollut. Oletuksemme oli, että sanasto helpottaisi itse käännöksen tekemistä.

Sanastotyön lisäämisen myötä päädyimme tutkimaan, onko sanastotyöstä merkittävää hyötyä käännöstä tehdessä. Lisäksi tutkimme kuinka sanastotyössä kerätyt viittomat saadaan onnistuneesti ja toimivasti liitettyä käännökseen. Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Mitä etuja ja haittoja on sanastotyön käyttämisessä käännösprosessin osana?
2. Kuinka sovittaa sanastotyön avulla kerätyt viittomat käännöksen asiatyyliin sopivalla tavalla?

Sanastotyötä tehdessä suurimmaksi haasteeksi osoittautui natiivien informanttien löytäminen. Viittomakieliset on vähemmistöryhmä, joten sopivan informantin löytäminen on hankalaa varsinkin, jos vapaaehtoisia ei löydy. Lisäksi halusimme saada informanteiksi henkilöitä, joilla on tietoa verenluovutuksesta tai terveydenhuoltoalasta yleisesti, jotta saisimme mahdollisimman oikeakielisiä viittomia. Sanastotyön toteutuksesta kerromme enemmän luvussa 4.

Koko opinnäytetyöprosessin ajan pidimme oppimispäiväkirjaa, johon kirjasimme muun muassa aikataulutuksia, ongelmakohtia, ratkaisuvaihtoehtoja ja palautteita. Oppimispäiväkirja osoittautui hyödylliseksi välineeksi kirjata ylös pienetkin ajatustyötä

vaativat vaiheet. Merkintöjemme pohjalta reflektioimme omia ajatuksiamme tekemiiimme ratkaisuihin ja raporttia kirjoittaessamme täydensimme jo taakse jääneitä prosessivaiheita. Oppimispäiväkirja oli ennen kaikkea meille itsellemme tapa järjestelmälliseen ja huolelliseen tiedon sekä kokemuksen arkistointiin opinnäytetyöprosessin edetessä. Ennen lopullisen kirjallisen osuuden palauttamista kävimme vielä Veripalvelun Kuopion toimipisteellä tarkistamassa verenluovutuksessa käytettävän termistön oikeellisuuden. Halusimme esimerkiksi tarkistaa ihonpuhdistuslapuille oikean termin. Aiemmin käytimme niistä työnimeä ”tumput”, koska emme tienneet virallista nimikettä.

Luvussa 6 avaamme saamiamme tuloksia. Tulokset perustuvat omiin havaintoihimme, joita olemme tehneet prosessin aikana. Vilkka ja Airaksinen (2003, 65) kirjoittavat, että toiminnallisen opinnäytetyön raportti kertoo, mitä, miksi ja miten on tehty. Raportissa kuvataan työprosessia ja kerrotaan millaisia johtopäätöksiä prosessin pohjalta voidaan tehdä ja arvioidaan samalla omaa onnistumistaan. Toiminnallisen opinnäytetyön produkti on usein myös teksti, mutta sen tekstuaaliset ominaisuudet eroavat raportin tekstuaalisista käsitteistä, sillä kohde- ja käyttäjäryhmä on eri.

4 SANASTOTYÖ

Sanastotöitä tehdään, koska varsinkin kaikilla erikoisaloilla, kuten terveydenhuollossa, tarvitaan täsmällisiä käsitteisiin viittaavia termejä selkeyttämään viestintää. Sanastotyön tavoitteena on yleensä alaa koskevan viestinnän tehostaminen, mutta mahdollisesti myös termistön käytön selkiyttäminen ja yhdenmukaistaminen. (Sanastokeskus TSK ry 2014b.) Termi on erikoisalan käsitteen vakiintunut nimitys (Kielikone Oy 2013; Sanastokeskus TSK ry 2014a) ja käsite taas on jokaisen oma abstrakti mielikuva esineen tai asian ominaisuuksista ja piirteistä (Suonuuti 2006, 11; Kielikone Oy 2013). Sanastotyössä termit tulee määritellä, jotta niitä osataan myöhemmin käyttää oikein. Määritelmä on kuvaus termin tai käsitteen sisällöstä. (Sanastokeskus TSK ry 2014a.) Termin määritelmän tulee olla tiivis ja selkeä (Suonuuti 2006, 23).

Suonuuti (2006, 34–36) listaa sanastotyön vaiheet teoksessaan; niitä ovat 5-8 hengen sanastotyöryhmän kokoaminen, aiheen rajaaminen, aikataulutuksen, käsitteiden määrän rajaaminen, lähteiden käyttö, sanastoon tulevien käsitteiden valinta ja käsitejärjestelmien luominen sekä käsitteiden määrittely. Sanastotyön tekemiseen tarvitaan alan, mutta myös terminologian asiantuntemusta (Sanastokeskus TSK ry 2014a). Me olemme sanastotyössämme toteuttaneet näitä vaiheita hyvin löyhästi, koska opinnäytetyömme tavoitteena on ollut käänös ja sanastotyö oli vain väline saavuttaa mahdollisimman laadukas viittomakielinen käänösteksti.

Aiheen ja käsitteiden rajaaminen tapahtui lähtötekstin vaatimusten mukaan, jolloin käsitteiden määrä ei ollut laaja. Sanastotyön lähteenä käytimme ainoastaan tekemäämme teemahaastattelua, emme käyneet muuta viittomakielistä aineistoa läpi. Käsitteitä ei jaoteltu erikseen ylä- ja alakäsitteisiin, vaan karkeasti verbaaleihin ja nomineihin. Verbaalit eli polysynteettiset viittomat ovat viittomia, joiden lopullinen muoto riippuu tilanteesta eli ne ovat viittomia, jotka eivät ole kiinteitä, Rissanen (1998) käyttää nimitystä verbaali (Takkinen 2008, 18–19). Valitsimme itse termin verbaali, sillä pidimme sitä selvempänä. Termejä ei myöskään ole määritelty, olemme ainoastaan selittäneet joitain epäselviä termejä auki, jotta termin konteksti ja tarkoitus on ymmärrettävä.

Sanastotyön aikataulutuksen tapahtui opinnäytetyön aikataulutuksen sisällä, eikä perustunut sanastotyön vaiheisiin ja varsinaista sanastotyöryhmää meillä ei ollut. Huolellisen sanastotyön tekemisessä olisi jo yksinään paljon tekemistä opinnäytetyön laajuus huomioiden. Tekemämme sanasto on hyvin epävirallinen ja vain ”raapaisu” sanastotyön maailmaan, mutta opinnäytetyömme näkökulmasta sanastotyön osuutta ei ollut syytä laajentaa tämän suuremmaksi.

4.1 Suomalaisen viittomakielen sanastoja

Suomalaisen viittomakielen sanastoja eli viittomistoja on vielä verrattain vähän. Verkossa olevia viittomasanakirjoja ovat esimerkiksi Suomalaisen viittomakielen perussanakirja Suvi, joka sisältää tällä hetkellä 1909 viittoma-artikkelia (Kuurojen liitto ry 2013), Bovallius-ammattiopiston ammattiviittomistot, jossa on yli 350 viittomaa cate-

ring-, kone- ja metalli- sekä työhönohjausaloilta (Bovallius-ammattiopisto 2014) ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen viittomisto, jossa on noin 600 viittoma-artikkelia (Kuurojen liitto ry, Viittomakieliyksikkö 2008). Lisäksi Kuurojen liitto, Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Islannin Kuurojen ja huonokuuloisten kommunikaatiokeskus SHH (2013) tuottivat yhteistyössä suomalaisen viittomakielen wikisanakirjan SignWikin, johon käyttäjät voivat vapaasti käydä lisäämässä omia viittomiaan. Wikisanakirja on tuotettu osana Koneen Säätiön rahoittamaa Suomalaisten viittomakielten korpus- ja kansalaissanakirjahanketta 2013–2015, hankkeen päätyttyä Wikisanakirjan ylläpito jää pääasiassa Kuurojen liiton vastuulle. Tällä hetkellä Wikisanakirjassa on viittomia jo yli 900 suomenkieliselle vastineelle. Näistä olemassa olevista viittomistoista hyödynsimme pääasiassa Terveystieteiden tutkimuskeskuksen viittomistoa sekä Suvi-sanakirjaa, sillä niistä löytyi parhaiten käännoiksemme sopivia viittomia.

Opinnäytetyönä viittomistonkeruutoita on tehnyt aiemmin esimerkiksi Törnroos & Yläkänen (2010) autokouluviittomista, Kuronen (2012) salibandyviittomista ja Rönkkö (2013) prosessi- ja rikosoikeuden viittomista. Tämä opinnäytetyö on kuitenkin ensimmäinen, jossa yhdistetään viittomiston kerääminen käännoistyöhön. Viittomakielen viittomisto eli sanasto koostuu viittomista ja termi ”viittoma” vastaa puhutun kielen sanaa tai lauseketta (Rissanen 1985, 23).

4.2 Haastattelu

Sanastotyössä tarkoituksemme oli haastatella kahdesta kolmeen natiivia viittomakielistä informanttia, joilla olisi kokemusta verenluovutuksesta tai terveydenhuoltoalasta, jossa käytetään vastaavaa termistöä. Laitoimme kuurojen yhdistyksille ympäri Suomea viestiä viittomakielellä, jossa kerroimme tiiviisti, mitä teemme ja kyselimme halukkuutta osallistua sanastotyöhön. Lisäksi vierailimme Kuopion kuurojen yhdistyksellä etsimässä sopivaa haastateltavaa. Emme kuitenkaan saaneet kuin kaksi yhteydenottoa. Niistä toinen peruuntui juuri ennen haastattelua, eli jouduimme sanaston osalta tyytymään yhteen informanttiin. Opinnäytetyön laajuuden näkökulmasta yksi haastateltava on riittävästi, mutta nyt ei voida olla varmoja viittomien yleistettävyydestä. Sanasto ei siis ole relevantti.

Käytimme haastattelua viittomiston keräämiseksi. Havainnoinnilla luonnollisessa ympäristössä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 37–38) olisivat käytetyt viittomat olleet vielä autenttisempia ja linkittyneet oikeaan tilanteeseen, mutta havainnoinnin toteuttaminen olisi ollut liian työlästä. Lisäksi haastatteluun on helppo palata ja tilannetta on mahdollista ohjailla. Tilanne, jossa haastateltava listaa viittomia, ei ole autenttinen. Haastateltavan on käytettävä kieltään luonnollisesti, jolloin hän ei mieti tuottamia viittomia. Tämän vuoksi termit on poimittava tekstimassasta listauksen sijaan. Tavoitteenamme oli ensisijaisesti selvittää, kuinka informantti tuottaa viittoman ”verenluovutus”. Toivoimme saavamme myös muita lähtötekstissämme esiintyneitä verenluovutukseen liittyviä viittomia, kuten punasolu, verihiutale ja veripussi.

Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu eli se etenee tiettyjen teemojen varassa, järjestys on liikkuva, mutta haastattelun runko on ennalta määrätty (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48). Sanastotyössä teemahaastattelu on toimivin ratkaisu, jotta pysytään halutussa aihepiirissä, mutta saadaan kuitenkin informantti tuottamaan riittävästi aineistoa, josta viittomia voidaan poimia. Näin on myös helpompi olla itse tuottamatta viittomia ja olla johdattelematta liikaa haastateltavan valitsemia viittomia. Strukturoimattomassa syvähaastattelussa, jossa keskustelu olisi edennyt täysin vapaasti, se olisi voinut liiaksi karata aihepiiristä, kun taas täysin strukturoidussa lomakehaastattelussa olisivat vastaukset jääneet liian suppeiksi (Hirsjärvi & Hurme 2008, 43–46). Rönkkö (2013, 31–35) on tutkinut aiemmin omassa opinnäytetyössään teemahaastattelun sopivuutta viittomistonkeruumenetelmänä. Hän piti sitä toimivana menetelmänä, kun halutaan nähdä mahdollisia variaatioita viittomista ja saada viittomat tuotettua luonnollisessa kontekstissa suoraan sanalistasta viittomisen sijaan.

Laadullista tutkimusta voidaan käyttää tutkimusmenetelmänä, kun tavoitteena on ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen tai halutaan produktissa huomioida kohde-ryhmän ajatuksia. Teemahaastattelu on vapaan muotonsa vuoksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön sopiva haastattelumuoto, jos halutaan saada tietoa tietyistä teemasta tai konsultoida asiantuntijaa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä riittää suuntaa antava tieto, jolloin ei tarvitse tehdä edes varsinaista tutkimushaastattelua, vaan voidaan käyttää tarkkaan harkitun henkilön konsultaatiota. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.) Teimme sanastotyön haastatteluosuuden teemahaastatteluna, mutta samal-

la kuitenkin käytimme äidinkielisen, natiivin henkilön konsultaatiota saadaksemme oikeakielisiä viittomaratkaisuja ja rakenteita. Konsultoimme viittomakielisiä kielen oikeaoppisuudesta myös myöhemmin käännöstä tehdessämme.

4.3 Eettisyys haastattelutilanteessa

Haastattelua suunniteltaessa on huomioitava kohteena olevan henkilön suostumus ja taata luottamuksellisuus. Tutkijan on mietittävä, paljonko tutkimuksen tavoitteista voidaan kertoa haastateltavalle ilman, että haastateltavan käytös muuttuu ja täten tutkimuksen tulos vääristyy. Eettisten periaatteiden mukaan tutkittavan tulee kuitenkin tietää tutkimuksen luonne ja tarkoitus, jotta hän voi halutessaan kieltäytyä tutkimuksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20.)

Sanaston keruussa haastateltavalle informantille on kerrottava, että kyse on sanastotyöstä ja keräämme materiaalista myöhemmin viittomia, sekä se mihin niitä aiomme käyttää. Viittomakieliseltä haastateltavalta on lisäksi pyydettävä videoitu lupa, jossa hän antaa luvan käyttää materiaalia. Toisaalta on hyvä, että haastateltava tietää, ettei kysymysten vastauksilla kokonaisuudessaan ole niin paljon merkitystä, eikä haastateltavan tarvitse jännittää vastaako hän oikein. Haastateltava saattaa kuitenkin etukäteen miettiä, mitä viittomaa käyttäisi ja muokata omaa viittomistaan. On myös mahdollista, että koska haastattelijoina on kuulevia tulkkioiskelijoita, informantti muokkaa viittomistaan suomenkieliseksi tai yksinkertaistaa käyttämäänsä termistöä. Haastattelussa on myös oltava tarkkana, ettei viito haluttua termiä informantille, ennen kuin tämä on itse käyttänyt viittomaa. Muutoin haastattelijan käyttämä viittoma voi vaikuttaa informantin viittomavalintoihin.

Haastattelu toteutettiin haastateltavan kotona rauhallisessa ympäristössä. Haastateltavan perheenjäsenet poistuivat tilasta, jotta eivät vaikuttaisi haastattelun kulkuun. Paikalla oli meidän lisäksi ainoastaan haastateltava. Haastattelut tulisi toteuttaa rauhallisessa paikassa, jotta vältetään sukulaisten ja muiden läsnäolijoiden vaikuttamiselta haastatteluun tai haastateltavan vastauksiin (Mt., 127). Haastattelun alkuun pyysimme informantilta luvan käyttää haastattelua ja sen pohjalta tuotettua materiaa-

lia opinnäytetyössämme. Lupa sekä koko haastattelu videoitiin, jotta pystyimme myöhemmin palaamaan siihen, sekä kokoamaan sanaston.

4.4 Aineiston työstäminen sanastoksi

Aiemmissa luvuissa kerroimme, että haastattelimme kuuroa informanttia aiheesta verenluovutus ja videoimme haastattelun. Haastattelun jälkeen katsoimme videoidun materiaalin läpi useamman kerran, jotta ymmärsimme sen sisällön kokonaan. Tämän jälkeen aloimme listata videolta karkeasti viittomia ja viittomakokonaisuuksista, jotka liittyivät jollain tavalla aiheeseen verenluovutus. Valikoimme haastattelusta esimerkiksi termit ”verenluovutus”, ”sairaanhoidaja”, ”neula” ”pelastaa” ja ”vapaaehtoinen”, jotka liittyvät aiheeseen yleensä. Emme rajanneet kerättävää sanastoa lähtötekstissä esiintyvään sanastoon, sillä ajattelimme, että poimimalla viittomia laajemmin, on sanastotyöstä enemmän hyötyä mahdollista jatkokäyttöä ajatellen.

Katsottuamme videoidun materiaalin kokonaan ja listattuamme valitsemamme viittomat aloimme editoida videota. Leikkasimme viittomat ja viittomakokonaisuudet erillisiksi videoiksi, niiden editoimiseen tarkoitettulla ohjelmalla. Tuloksena oli lyhyitä videoita, joiden kestot vaihtelivat sekunnista muutamaan sekuntiin. Nopeimpia viittomia hidastimme, jotta niistä ehtii saada paremmin selvää. Yhteensä viittomia oli 40 kappaletta. Lisäksi haastateltavan lupa käyttää kuvattua materiaalia työssämme leikattiin omaksi videokseen ja lisättiin sanastotyöhön. Lopuksi kokosimme editoimamme viittomavideot PowerPoint-esitykseksi ja jaottelimme ne karkeasti verbaaleihin ja nimeihin. Esitykseen poimituille viittomille annoimme mielestämme parhaiten sopivat suomenkieliset vastineet ja osalle viittomista lisäsimme selityksen, jotta viittoman tarkoitus ja konteksti selvenee. Esimerkiksi viittomaan ”merkkivalo vilkkuu” selvensimme, että kyse on nimenomaan verenluovutustilanteessa olevasta punaisesta merkkivalosta, joka ilmoittaa, että veripussi on täynnä. Sanastotyömme on tallennettu DVD:lle, joka on liitteenä opinnäytetyömme Humanistisen ammattikorkeakoulun kirjastoon päätyvässä kopiassa.

5 KÄÄNTÄMINEN

Puhuttujen kielten yhteydessä käänös ja tulkkaus erotetaan yleensä käytetyn muodon mukaan, eli onko teksti kirjallinen vai suullinen. Viittomakielissä ero ei ole yhtä selvä vaan käänöksen tulkkauksesta erottaa lähinnä siihen käytetty aika ja sen pysyvyys. Tulkkausta ei yleensä tallenneta mihinkään muotoon, sen sijaan käänöstä pyritään usein tallentamaan suomenkielisin sanaglossein tai videoiden. (Hytönen & Rissanen 2006, 21, Roslöf & Veitonen 2006, 109.) Tässä opinnäytetyössä kääntämisessä on käytetty apuna suomenkielisiä sanaglosseja (Liite 1) ja lopullinen käänös on videoitu.

Glossit ovat sanoja, joilla viitataan viittoman perusmerkitykseen esimerkiksi AUTO. Glossi voi koostua myös useammasta sanasta, jos yksi sana ei ole riittävä vastine. Esimerkiksi AJAA-AUTOA. Glossit erotetaan puhutusta kielestä kirjoittamalla ne suuraakkosilla. Samaan viittomaan viitataan yleensä samalla glossilla vaikka sille voisi puhutussa kielessä antaa synonyymien. Lähes kaikilla viittomilla on useita vastineita puhutuissa kielissä. Tämän takia glossi usein edustaa vain yhtä viittoman merkitystä. Glossilla voi myös olla merkityksiä suomen kielessä, joita sillä ei ole viittomisessa, kuten sana "kulua". Suomen kielessä raha, aika ja vaatteet kuluvat, mutta viittomakielessä jokainen edellä mainittu kuluminen ilmaistaan erilaisella viittomalla. Pelkkä glossi ei välitä tietoa viittoman muodosta. Tästä johtuen viittomakieltä taitavakaan ei välttämättä tiedä mihin viittomiin glosseilla viitataan. (Savolainen 2000, 192.)

Aloitimme käänöstyön glossaamalla sekä videoimalla kumpikin ensin omat raakaversiomme lähtötekstistä. Tarkoituksena oli, että kumpikin prosessoi tekstiä ensin itse ja saamme näin enemmän näkökulmia ja variaatiota ensimmäisiin käänöksiin. Tämän jälkeen vertasimme sekä videoituja että suomenkielisin sanaglossein tuotettuja käänösversioitamme ja kokosimme niistä yhtenäisen käänösversion. Natiivi, viittomakielinen ohjaava lehtorimme antoi meille palautetta käänösversioistamme. Viimeisistä käänösversioista pyysimme palautetta myös muilta viittomakielisiltä. Kaiken kaikkiaan natiiveja palautteen antajia meillä oli lopulta neljä, joista ainakin yhdelle verenluovutus oli ennestään täysin tuntematon asia. Virallisia käänösversioita oli yhteensä kuusi kappaletta. Käyttämämme glossit (Liite 1) eivät ole täysin virallisessa

muodossa, sillä niiden tavoitteena oli tukea ainoastaan meidän omaa käänносprosessiamme. Ulkopuolisen henkilön ei ole merkittävää kyetä tuottamaan käännostä meidän glossiemme pohjalta.

5.1 Käänösteoria

Käänsimme lähtötekstiä skoposteoriaan nojaten. Reissin ja Vermeerin (1986, 57) skoposteoriassa käännöksen skopos eli tavoite on tärkein. Käännöksen ekvivalenssi eli uskollisuus lähtötekstille tai adekvaattisuus eli käännöksen toimivuus kohdekielessä ja -kulttuurissa määräytyy sen mukaan, mikä on käännöksen tavoite. (Mt, 76–77). Opinnäytetyömme käännöksen skopos oli toimiva kohdeteksti, joka välittää kuitenkin saman informaation kuin suomenkielinen lähtöteksti. Tavoittelimme asiasisällöllisesti mahdollisimman tarkkaa vastaavuutta lähtö- ja kohdetekstin välillä. Kohdetekstin muodon tavoite oli kuitenkin toimiva kohdekielinen kokonaisuus, jota on helppo ymmärtää ja joka houkuttelisi tekstin vastaanottajaa luovuttamaan verta. Lähtötekstin skopos oli jo pitkälti sama, kuin käännöksen, sillä olimme koonneet ja muotoilleet sen mielessämme sama viittomakielinen kohderyhmä.

Käänösteoriaa valittaessa pitää huomioida myös, että käänämme tekstiä kirjoitettusta suomen kielestä viitottuun suomalaiseen viittomakieleen. Tällöin käänöksemme painottuu adekvaattisuuteen. Adekvaattisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka käännettävä teksti toimii kohdekielessä ja kulttuurissa (Hytönen 2006, 69). Tavoitteemme on saada ymmärrettävää ja selvää informaatiota verenluovuttamisesta viittomakielisille.

Kääntäessä pohdimme, kuinka paljon voimme muokata tekstiä kohdekieleen ja kulttuuriin sopivaksi. Saamamme vertaispalautteen pohjalta pohdimme, voimmeko irtaantua liikaa kääntämisestä, koska lähtöteksti oli meidän kokoamamme. Eri käänösteorioiden tarkastelu kuitenkin osoittaa, että käänöksessä sallitaan paljonkin joustoa lähtötekstiin. Lisäksi lähtöteksti ei ole kokonaan meidän itse kirjoittamamme, vaan se oli koottu tilaajan materiaaleja lähteenä käyttäen. Opinnäytetyössämme käännöksen skopos painottaa ensisijaisesti kohdekielellä toimivaa sujuvaa käännos-

tä, tavoitteena ei ole mahdollisimman ekvivalenssi käännös lähtötekstiin nähden. Mielestämme voimme kääntäessä melko vapaasti muokata tekstiä, jotta tavoitteemme ymmärrettävästä helposti vastaanotettavasta tekstistä toteutuu. Asiasisällön on kuitenkin pysyttävä samana.

Käännöksen skopoksen ollessa toimiva kohdekielinen teksti, joudutaan käännöksessä tekemään pragmaattista adaptiota. Lähtötekstin kohdat, jotka eivät sellaisinaan toimi kohdekielellä, muokataan uuteen kulttuuri- ja kieliympäristöön sopiviksi. Näin kohdeteksti on luontevampi tekstin vastaanottajalle. Pragmaattista adaptiota ovat lisäykset, poistot, korvaukset ja järjestyksen muutokset. Käännös ei ole sidonnainen aikaan tai paikkaan toisin kuin tulkkaus, jolloin on mahdollista esimerkiksi poistaa kohdekulttuurissa vieras termi, jos sen selittäminen veisi liikaa tilaa tai on muutoin hankalaa. (Hytönen 2006, 78–79.) Käännöksessä järjestimme tekstiä paikoitellen hieman uudelleen, jotta lopputulos olisi visuaalisesti looginen ja näin helpommin ymmärrettävä.

Muutimme esimerkiksi verenluovuttajan perusedellytysten seitsemännen kohdan järjestystä. Kohdassa seitsemän mainitaan viimeisenä: ”Verenluovuttajakortti ei käy henkilöllisyyden todentamiseen” (Liite 2). Siirsimme sen käännöksessä lauseen veran aiemmaksi, koska edellä on juuri käyty läpi henkilöllisyyden todistamiseen hyväksytyjä kortteja ja asiakirjoja. Mielestämme oli visuaalisesti loogisempaa lisätä tämä verenluovutukseen sopimaton kortti muiden korttien perään.

Adekvaattisessa käännöksessä on huomioitava myös lähtö- ja kohdekielen konventioerot. Kielissä on laadullisia konventioeroja, esimerkiksi käyttöohjeiden verbi on englannin kielessä usein imperatiivissa, mutta suomen kielessä passiivissa. Konventioerot voivat olla myös määrällisiä, esimerkiksi verbien ja substantiivien suhteellinen määrä kielissä vaihtelee. Viittomakielissä esimerkiksi suositaan aktiivia passiivin sijasta. (Hytönen 2006, 81–82.) Käytimme käännöksessämme paljon aktiivimuotoa ”sinä” suomenkielelle tyypillisen passiivin sijaan. Lisäsimme viittomakielisyyttä myös tuomalla tekstiin toistoa ja selittävää kieltä. Esimerkiksi lauseen: ” Testiin voi tutustua etukäteen internetissä.” tuotimme muodossa ”LOMAKE INTERNET LÖYTYÄ / SINÄ KATSELLA(lomaketta) TUTUSTUA MAHDOLLINEN.” Passiivi on muutettu aktiivi-

seen sinä -muotoon ja lomakkeeseen tutustumiseen lisäsimme toimintaa kuvaavan viittoman, joka demonstroi lomakkeen silmäilyä internetissä.

Diakonia-ammattikorkeakoulussa viittomakielentulkkiopiskelijat ovat tehneet käännöksiä, joissa käytetyt käännösmenetelmät voidaan ryhmitellä kolmeen eri malliin: mentaaliseen, typologis-kontrastiiviseen ja semanttiseen käännösmalliin. Mentaalisessa käännösmallissa käännöstä työstetään ensin ajatuksen tasolla, minkä jälkeen tuotetaan luonnoksia, joita sitten hiotaan. Useat versiot takaavat laadukkaamman käännöksen. Typologis-kontrastiivisessa käännösmallissa keskitytään lähtökielen rakenteisiin, joita muokataan vähitellen vastaamaan tulokielen rakenteita. Semanttisessa käännösmallissa pyritään löytämään lähtötekstin merkitys, joka sitten tuotetaan muulla tavoin näkyväksi esimerkiksi kuvilla tai miellekartalla. Tämän jälkeen merkitys tuotetaan kohdekielellä ja lähtöteksti hylätään. (Roslöf & Veitonen 2006, 114–117.) Näistä malleista käytimme käännöksessä mentaalista mallia, koska se soveltui parhaiten meidän käännökseemme, joka tapahtui A-kieleltämme, suomelta, B-kieleen eli suomalaisen viittomakieleen.

5.2 Käännöksen viittoja

Puhuttujen kielten kohdalla tulkit yleensä tulkkaavat ja kääntävät ainoastaan omalle A-kielelleen päin. Viittomakielen kohdalla äidin- tai ensikielisiä tulkkeja on kuitenkin vähän, jolloin tulkit joutuvat tulkkaamaan sekä kääntämään myös B-kielelleen. Jotta käännöksen adekvaattisuus toteutuisi mahdollisimman hyvin, on käännöksessä suositeltavaa käyttää äidinkielisien natiivien kuurojen konsultaatiota. (Roslöf & Veitonen 2006, 109–110.) Viittomakieli on meille vieras kieli ja lisäksi olemme opiskelleet sitä vielä verrattain vähän. Tämän vuoksi hyödynsimme käännöksessämme useaan otteeseen natiivien konsultaatiota, jonka pohjalta muokkasimme käännöstä. Tarkistimme myös lopullisen käännöksen vielä kertaalleen natiivilla lehtorilla, jotta pystyimme olemaan varmoja sen laadusta ennen julkaisua.

Pohdimme käännösprosessin alussa, viittomme käännöksen itse vai pyydämmekö natiivia viittojaa mukaan. Päätimme viittoja itse ja luottaa natiivien konsultaatioon

käännösprosessissa. Sopivan natiivin viittojan löytäminen olisi ollut haastavaa ja ulkopuolisen viittojan ottaminen mukaan, olisi tuonut haasteita aikataulutukseen sekä kustannuksiin. Ulkopuolinen viittoja olisi joutunut käyttämään käännöksen opetteluun ja videointiin omaa vapaa-aikaansa ilman korvausta. Lisäksi viittomakielen sisällä on paljon vaihtelua esimerkiksi tyylissä ja viittomavalinnoissa. Ulkopuolinen natiivi viittoja ei välttämättä olisi automaattisesti tarkoittanut laadukkaampaa käännöstä. Natiivit kielenkäyttäjät voivat käyttää meidän tuottamaamme käännöstä pohjana ja tuottaa myöhemmin itse kielellisesti laadukkaamman käännöksen, mikäli kokevat sille tarvetta.

5.3 Tekstin tyylilaji

Opinnäytetyön produktissa tekstityylin tulee olla kohderyhmää puhutteleva ja huomioiva sekä sisällön kannalta tarkoituksenmukainen. Produktin tekstityylistä on hyvä keskustella ja pyytää palautetta tilaajalta sekä ohjaajalta. Lisäksi on hyvä pyytää palautetta kohderyhmältä sisällöstä, sekä ymmärrettävyydestä ja mahdollisuuksien mukaan hyödyntää opponijien mielipiteitä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 129.) Kohderyhmän palaute korostuu meidän opinnäytetyössämme, koska teemme käännöstä vieralle kielelle. Samalla on hyvä pyytää palautetta sisällön ymmärrettävyydestä henkilöiltä, jotka eivät ole itse luovuttaneet verta, koska tarkoituksenamme on tarjota tietoa ensisijaisesti uusille luovuttajille.

Emme voi pyytää tilaajaltamme palautetta tekstin tyylin sopivuudesta heidän tarkoituksiinsa, koska kyse on nimenomaan vieraskielisestä käännöksestä. Meidän on luotettava, että natiiveja hyödyntämällä, olemme onnistuneet välittämään lähtötekstin tyylin kohdekielelle tilaajan tyyliin sopivalla tavalla. Viittomakielen lauserakenteita on tutkittu vasta vähän (Kotimaisten kielten keskus, 2014) ja onkin vaikea sanoa, olemmeko pysyneet samalla asiatyylin tasolla käännöksessämme. Tämänkin takia natiivien kielenkäyttäjien palautteet ovat merkittäviä produktin onnistumisen kannalta. Lisäksi on hyvä, että saamme palautetta myös sanastotyön haastateltavaltamme. Näin hän voi itse arvioida, olemmeko käyttäneet hänen viittomarakenteitaan hänen itsensä tarkoittamallaan tavalla.

Lähtöteksti on informatiivinen, mutta samalla se pyrkii myös mainostamaan Veripalvelua ja houkuttelemaan tekstin tiedottamisen avulla vastaanottajaa luovuttamaan verta. Erinäiset kannustuslauseet korostavat tekstin tyyliä saada ihmisiä mukaan Veripalvelun toimintaan. Tarkoitus on saada käänöksessä yhdistettyä asiatyylinen tiedotus ja mainosmainen keveys, mikä tuo tekstin lähemmäksi katsojaa. Käännöksen tyyllilajia pohdittaessa on huomioitava kontekstin lisäksi myös vastaanottajat.

Toiminnallisen opinnäytetyön produktin tekstiä suunniteltaessa on huomioitava tuleva kohderyhmä jo opinnäytetyön rajauksen takia. Kohderyhmän rajaaminen mahdollistaa sisällön rajaamisen ja auttaa opinnäytetyötä pysymään sille määrättyssä laajuudessa. Yleisiä kohderyhmää määrittäviä tekijöitä ovat esimerkiksi vastaanottajan sosioekonominen asema, ikä, koulutus ja toimeksiantajan toiveet ja tavoitteet (Vilkkä & Airaksinen 2003, 38–40.) Käänöksemme päättyessä julkisesti internetiin, emme voineet tarkkaan rajata kohdeyleisöämme. Verenluovutukseen ei myöskään vaikuta esimerkiksi luovuttajan sosioekonominen asema tai koulutus. Produktimme tekstin tyyllilajia pohtiessamme oli kohderyhmänä mahdolliset verenluovuttajat eli lähtökohteisesti 18–70 -vuotiaat viittomakieliset. Teksti on pääasiassa suunnattu henkilöille, joille luovuttaminen on uusi asia. Tästä näkökulmasta kohderyhmän ikää voitaisiin rajata vielä ensiluovuttajiin eli alle 60-vuotiaisiin. Tavoitteenamme oli kuitenkin tuottaa palvelua kaikille viittomakielisille heidän omalla äidinkielellään, joten käännöksen tulisi olla ymmärrettävä iästä riippumatta.

Ensisijaisena kohderyhmänämme olivat uudet verenluovuttajat, joten pyrimme tuomaan käänöksessämme selkeästi esiin esimerkiksi, kuinka verenluovutus tapahtuu. Vanhoille luovuttajille tämä tieto saattaa olla tuotettu liian yksityiskohtaisesti. Käänöksessä tavoittelimme neutraalia selittävää tyyliä, joka olisi valtaväestölle ymmärrettävää tekstiä. Perustamme käsityksemme vastaanottajien kielellisistä taidoista sekä yleissivistyksestä omiin kokemuksiimme ja mielikuviiimme keskivertoaikuisesta, jolla ei ole aiempaa tietoa verenluovuttamisesta.

Tavoitteena oli mahdollisimman neutraali ja yleiskielinen käänös, jotta mahdollisimman moni viittomakielinen saisi tiedon äidinkielellään. Kotimaisten kielten keskus (2014) määrittelee viittomakielen yleiskielellisiksi ominaisuuksiksi selkeän lauserakenteen, viittomien huolellisen artikulaation sekä murteellisten ja arkityylisten viitto-

mien välttämisen. Viittomakielisistä tekstilajeista on hyvin vähän tutkittua tietoa, joten erilaisten viittomakielisten ilmaisujen sopivuus jää paljon meidän vieraan kielen taitojemme varaan. Siksi on tärkeää pyytää palautetta myös natiiveilta viittomakielisiltä. Saman tekstilajin tekstit voivat erota kieliyhteisöissä ja tällöin kääntämisessä pitää huomioida mukauttaako käännöksen lähtökielen vai tulokielen mukaiseksi (Vehmas-Lehto 2011, 29).

5.4 Tekstityyppi

Käännettävä tekstimme on tekstityyppien osalta narratiivinen sekä instruktiivinen. Olennaisia tekstityyppejä Pietikäisen & Mäntysen (2009, 104) mukaan ovat deskriptiivinen, narratiivinen, instruktiivinen, argumentoiva ja erittelevä tekstityyppi. Narratiivinen eli kertova tekstityyppi perustuu toimintaa kuvaileviin verbeihin ja on usein menneessä aikamuodossa, lisäksi kertovassa tekstityypissä on aktiivisia toimijoita, joille tapahtuu jotakin tai jotka tekevät jotakin. Instruktiivinen eli ohjaileva tekstityyppi on neuvovaa, velvoittavaa tai käskevää. (Mt., 101.)

Narratiivista tekstiä määrittelevät kulttuurilliset mallitarinat, kerronnan säännöt, oletettu vastaanottaja, kerrontatilanne ja teksti jäsennellään aina tunnistettavaan muotoon. Kertomusta voi käyttää materiaalina, jota kertoja hyödyntää sosiaalisesti, diskursiivisesti ja kielellisesti siten, että tärkeä viesti välittyy myös muille. (Mt., 107) Lähtötekstimme on jäsennelty ja kirjoitettu suomen kielen osalta kokonaisuudeksi. Sitä tarkasteltaessa on huomioitava, että olemme yrittäneet koota jo olemassa olevista teksteistä uuden eheän kokonaisuuden karsien ja valikoiden oleellisia tekijöitä tekstiin. Myös tilaaja on esittänyt toiveensa lisättävien ja pois karsittavien tekstiosuuksien osalta. Lähtötekstimme on siis usean kertojan kertomus.

Oman tarinan kertominen on mahdollista, mikäli kertoja käyttää oman kulttuurin narratiivisia resursseja jotka ovat kulttuurillisia, sosiaalisia sekä kielellisiä (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 108). Olemme opiskelleet kuurojen kulttuuria sekä viittomakieltä, joten olemme mielestämme kykeneviä kerrontaan myös vieraalla kielellä. Meidän kerrontamme viittomakielellä ei ole yhtä osaavaa kuin se olisi äidinkielellämme suo-

men kielellä. Emme myöskään osaa arvioida tarkasti vastaanottajien kulttuurillisesti merkitseviä tapoja ilmaista asioita. Tästä syystä joudumme turvautumaan natiivien kielenkäyttäjien palautteisiin viittomavalinnoissa sekä lauserakenteissa. Myös lehtorimme kehotti meitä kysymään muiden kuurojen mielipiteitä eri viittomavalinnoista. Vivolin-Karén (2010, 12) toteaa, että viittomakielen tekstityypin valinta sekä tekstin rakenteelliset ominaisuudet jäävät tekstin tekijän oman tietämyksen sekä olettamusten varaan. Hän lisää myös että viittomakielen lause- ja tekstirakenteiden tutkimusten vähyydestä johtuen ei ole olemassa ohjeita, sääntöjä taikka suosituksia viittomakielen ohjailevalle tekstityypille.

6 TULOKSET

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulokset pohjautuvat omiin muistiinpanoihin, opinnäytetyöpäiväkirjaan, mikä on henkilökohtainen kuvallinen ja/tai sanallinen dokumentointi opinnäytetyöprosessista. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei välttämättä ole tutkimuksellisia menetelmiä, ettei se paisu liian työlääksi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 19, 56.) Kirjoitimme koko opinnäytetyöprosessin ajan ajatuksiamme ylös opinnäytetyöpäiväkirjaan ja kokoamme tähän lukuun niiden pohjalta tekemiämme huomioita. Lisäksi vastaamme tutkimuskysymyksiimme.

Haastateltava informantti oli käynyt luovuttamassa verta, joten hänellä oli kokemusta kyseisestä aiheesta. Lisäksi informantti on kouluttautunut ja hänellä on vahva suomen sekä viittomakielen taito. Saimme käännökseen palautetta myös viittomakielisiltä lehtoreiltamme, joten käännöksessämme korostuu mahdollisesti kielenopettajien näkökulma. Käännöksen kieli on luultavasti kieliopiltaan ja rakenteeltaan hyvin oikeakielistä ja tyyliiltään yleiskieltä. Palaute on pääosin kerätty kouluttautuneilta kuuroilta, joten pohdimme onko kieli varmasti selkeää myös vähemmän kouluttautuneille kuuroille.

Käännöksen oikeakielisyys ja erityisesti tarkkuus viittomavalinnoissa oli merkittävää, sillä kun käännös julkaistaan internetissä, on mahdollista, että valitsemamme ja tuot-

tamamme viittomat tulevat yleistymään ainakin niiden kuurojen keskuudessa, joille verenluovutus ei ennestään ollut tuttua. Käännöksen tulee myös olla selkeä ja vahvasti visuaalinen, jotta henkilö, joka ei ole aiemmin luovuttanut, saa verenluovutuksesta oikean kuvan.

6.1 Sanastotyö osana käännoästyötä

Opinnäytetyömme perusteella voidaan todeta, että tehtäessä käännöstä omalle b-kielelle, sanastotyön tekemisestä on ainakin jossain määrin apua. Hyötyä on erityisesti, jos käännöksen aihepiiristä ei ole olemassa virallista viitottua materiaalia tai sanastoa. Kokemuksemme mukaan saimme kuitenkin suurimman hyödyn itse teemahaastattelusta, joka koski käännöksemme aihetta eli verenluovutusta. Haastattelussa, jossa informantti sai tuottaa vapaasti tekstiä aiheesta, nousi esiin monia hyviä viittomakielisiä ratkaisuja ja kokonaisuuksia.

Saimme haastattelusta poimittua toimivia visuaalisia kokonaisuuksia. Esimerkiksi lähtötekstin kohtaan ”Verta otetaan kyynärtaipeen laskimosta noin puoli litraa, ja veripussi täyttyy 5–10 minuutissa. Verenluovutuksen jälkeen pistokohta sidotaan tukevalla sidoksella.” käytimme haastattelusta poimittuja rakenteita: ”VERI LUOVUTTAA (?) / paikantaa-molemmat-kyynärtaipeet+TAI LASKIMO NEULA työntää-sisään / IMEÄ NOIN PUOLI LITRA / IMEÄ verivirtaa+verivaaka-keinu / VIISI VIIVA KYMMENEN MINUUTTI VERI+PUSSI / pussi-keinu-vaa’assa TÄYNNÄ // neula-pois ihon-puhdistus-laput-kyynärtaipeeseen SIDOS sitoa-käsivarsi //” Haastattelussa informantti kuvasi, kuinka neula laitetaan kyynärtaipeeseen, kuinka veri virtaa ja kuinka laite visuaalisesti toimii. Viittomakielisessä rakenteessa myös selkeästi otetaan ensin neula pois, laitetaan ihon puhdistus laput kyynärtaipeeseen suojaamaan haavaa ja sen jälkeen sidotaan käteen side, joka kiertää käsivarren ympäri, toisin kuin suomenkielisessä versiossa. Vieraskielisinä emme todennäköisesti olisi itse osanneet tuottaa kokonaisuutta yhtä visuaalisesti, vaan olisimme tuottaneet sen vahvasti suomen kielien kautta.

Meillä oli kuitenkin vain yksi haastateltava, kuten luvussa 4.2 toimme esiin. Viittomat ja viittomakokonaisuudet eivät ole suoraan yleistettävissä. Haastateltavan viittoma-

ratkaisut ovat myös mahdollisesti olleet tilannesidonnaisia tai mahdollisesti jopa täysin itse haastattelutilanteessa syntyneitä. Emme myöskään vieraskielisinä pysty luottavasti arvioimaan viittomaratkaisujen toimivuutta.

Sanaston työstämisen kautta teemahaastattelun materiaalia tuli tarkasteltua paremmin kielen näkökulmasta, kuin mitä ehkä muutoin olisi. Toisaalta materiaalin työstäminen viralliseksi sanastoksi asti ei ole niin merkittävää, varsinkaan kun työn painoarvo on itse käännöksessä.

Tutkimuskysymykseemme: ”Kannattaako käännöstä lähteä tekemään sanastotyön kautta?” voidaan todeta, että b-kielelle käännettäessä on hyödyllistä tehdä aihepiiriin liittyviä teemahaastatteluja ja purkaa niitä viittomiksi ja viittomakokonaisuuksiksi. Materiaalin työstö viralliseksi sanastoksi asti ei kuitenkaan tuonut mielestämme vastaavaa hyötyä. Resurssien ollessa rajalliset ei ole järkevää keskittyä yksittäisten termien luokitteluun ja parhaiten sopiviin käännöksiin tai tarkkoihin määritelmiin. Toisaalta emme nyt voi arvioida olisimmeko osanneet hyödyntää teemahaastattelua käännöksessä yhtä paljon, jos emme olisi käyneet sitä läpi sanastotyön näkökulmasta.

Joka tapauksessa olisi hyödyllistä saada vähintään 2-3 haastateltavaa, jotta voidaan paremmin arvioida viittomaratkaisujen yleistettävyyttä. Tietyn aihepiirin asiantuntijoiden saaminen haastatteluun voi kuitenkin olla ongelmallista vähemmistöryhmän sisällä, kuten saimme huomata haastateltavia etsiessä.

6.2 Sanastotyön kautta kerättyjen viittomien sovittaminen käännökseen

Toiseen tutkimuskysymykseemme: ”Kuinka sanastotyön tai teemahaastattelun kautta kerätyt viittomat ja viittomakokonaisuudet saadaan upotettua asiatyyliseksi ja toimivaksi osaksi viittomakielistä käännöstä?” vastatessa natiivien viittomakielisten palautte nousee merkittävään asemaan. Pyrimme hyödyntämään haastateltavan informanttimme ratkaisuja mahdollisimman kattavasti. Erityisesti visuaalista hahmottamista ja produktiivista viittomista vaativissa kohdissa tukeuduimme paljolti haastateltavan käännösratkaisuihin. Muutimme niitä kuitenkin asiatyylisimmäksi esimerkiksi ilmeitä

pienentämällä. Produktiiviset, toimintaa kuvaavat viittomat monipuolistivat käännöstä ja tekivät siitä selkeämmän ja visuaalisemman.

Kuvailevat viittomat muodostuvat useista eri merkityksistä ja niillä on usein kokonaisen lauseen verran merkitystä. Oleellisia kielellisiä osia ovat muun muassa nominaaliosa eli käsimuoto, artikulaatioliike eli verbaaliosa, käden orientaatio sekä paikka. (Takkinen 2008, 24, 31.) Käsimuoto on yksi viittomakielen kielellisistä elementeistä. Käsimuodot tehdään erilaisten sormiyhdistelmien avulla, joissa 1-5 sormea voi olla ojennettuina, eri asennoissa tai nyrkissä. Liike on toinen elementti. Liike voi olla sormilla tai ranteella tai koko käsivarrella tehtävä liike. Orientaatiolla tarkoitetaan kämmenen suuntaa kuvaavaa kieliopillista elementtiä. Viittoman voi sijoittaa eri paikkoihin, kuten keholle tai viittojan edessä olevaan neutraalitilaan. Paikallakin on oma kielellinen merkityksensä. (Hytönen & Rissanen 2006, 21–22.)

Esimerkkinä kuvailevan viittoman käytöstä ja toimivuudesta mainittakoon eräs palautteenantaja, joka sanoi palautetta antaessaan saaneensa uutta tietoa siitä, kuinka tukevasti pistokohta sidotaan. Suomenkielinen ilmaisu ”tukevalla sidoksella” ei vielä kerro suoraan, millainen sidos on. Produktiivinen SITOJA-viittoma kuitenkin antaa suoraan mielikuvan, kuinka pistokohta sidotaan tukevasti käsivarren ympäri tulevalla sidoksella. Tämän viittomakokonaisuuden poimiminen haastattelusta oli onnistunut ja selvensi käännöstekstiä.

Verenluovuttajan perusedellytyksen listauksen toisessa kohdassa ”66 vuotta täyttänyt voi luovuttaa verta, jos edellisestä verenluovutuksesta on alle kaksi vuotta” käänsimme lauseen muotoon, jossa käytämme viittomaa EI-OLE-TEHNYT viitaten verenluovutukseen, jota ei ole tehty kahden vuoden aikana. Lehtorimme pyysi meitä kysymään palautetta muilta kuuroilta kyseisen EI-OLE-TEHNYT -viittoman arkisuudesta ja sopivuudesta. Palautteiden perusteella kyseinen viittoma koettiin ymmärrettäväksi ja hyväksi viittomavalinnaksi. Emme saaneet suoraa vastausta siihen, onko viittoma tyyliiltään liian arkinen, mutta päätimme jättää sen lopulliseen käännökseen, koska viittoma koettiin toimivaksi ja ymmärrettäväksi.

Sen sijaan olimme poimineet suoraan haastattelusta esimerkiksi viittoman NEULA. Saimme myöhemmin yhdeltä natiivilta palautetta, että viittomavalinta on liian arkinen,

eikä sovellu tekstin tyyliin ollenkaan. Vaihdoin tilalle asiatyylisemmän viittoman. Toinen natiivi taas ei ymmärtänyt suoraan haastattelusta lainattua kohtaa, jossa kuvataan visuaalisesti veripussin keinumista vaa'assa verenluovutuksen aikana. Teimme tähän kohtaan selventäviä lisäyksiä, jolloin merkitys tuli paremmin ilmi. Kykymme arvioida viittomien sopivuutta tekstilajiin ja tyyliin sopivaksi ei ole läheskään natiivien kielenkäyttäjien tasolla.

Osalla kuuroista on heikko suomen kielen taito, koska suomi ei ole heidän äidinkieltänsä, joten suorat käännökset esimerkiksi sanoille verenluovutustoimisto, -tilaisuus tai Punainen Risti voivat olla osalle vastaanottajista epäselviä. Sanastotyössä haastateltavamme viittasi esimerkiksi verenluovutustoimistoon viittomayhdistelmällä PUNAINEN+RISTI+PAIKKA. Ilmaus voi johtua siitä, että veripalvelutoimistojen yhteydessä näkyy Punaisen Ristin logo. Emme kuitenkaan voi olla varmoja, oliko haastateltavan tarkoituksena käyttää nimenomaan viittomakielistä vastinetta suomenkieliselle termille ”veripalvelutoimisto”, vai viittasiko hän vain yleisesti paikkoihin, joissa verta voidaan luovuttaa. Viittomakielessä korostuu visuaalisuus, joten kuuroille, jolla suomen kielen taso on heikko, on mahdollisesti selkeämpää ja konkreettisempaa mielikuva punaisesta rististä yhdistettynä PAIKKA -viittomaan verrattuna suomen kielen pohjautuvaan VERI+LUOVUTTAA+TOIMISTO viittomayhdistelmään.

Natiivi lehtori kehotti palautteessaan käyttämään käänöksessä suoria käännöksiä kappaleen alussa listatuista termeistä. Viittomakielisissä sanastoissa ei ole tällä hetkellä verenluovutukseen liittyvää termistöä, joten meidän on oltava erityisen tarkkana, mitä käännösratkaisuja käytämme. Näin ollen on varmempaa valita suomenkieltä vastaava rakenne erityisesti, kun kyseessä on asiatyylinen virallinen verkkoteksti, jonka kohderyhmä on hyvin laaja.

Tutkimuskysymykseemme: ”Kuinka sovitaa sanastotyön avulla kerätyt viittomat käännöksen asiatyylisiin sopivalla tavalla?” voimme todeta, että tehtäessä käännöstä vieraalle kielelle on natiivien palaute erittäin tärkeää. Vieraskielisinä emme kykene täysin arvioimaan ilmaisujen sopivuutta tekstin tyyliin. Voimme karkeasti karsia ylimääräisiä eleitä tai liian voimakkaita ilmeitä, jotka eivät sovi asiatyyliseen tekstiin. Kykenemme myös muuttamaan tekstin tyylin virallisempaan suuntaan olemuksellamme ja viittomisrytmillämme. Emme kuitenkaan pysty arvioimaan yksittäisten viit-

tomien sopivuutta tekstin tyyliin. Täysin vieraskielisenä kannattaisi toteuttaa jo sanastotyöhön käytetty haastattelu samalla tyylilajilla kuin kohdeteksti. Nyt meidän haastattelumme oli hyvin vapaamuotoinen ja kaikkia viittomia ei voinut soveltaa suoraan käännökseen. Natiivien kielenkäyttäjien palautteen pohjalta uskomme kuitenkin saaneemme lopullisen käännöksen asiatyyliseen muotoon.

6.3 Muita käännösratkaisuja

Tekstissämme vastaanottaja on näkyvä, sillä puhutemme tätä suoraan. Olemme vaihtaneet suomenkielisen tekstin passiivimuodot pääasiassa aktiiviseen sinämuotoon. Lisäksi lähtötekstissämme on luettelo verenluovuttajan perusedellytyksistä, joissa vastaanottajaan viitataan 3. persoonassa. Esimerkiksi ensimmäisen kohdan: ”Luovuttajan tulee olla terve.” käänsimme muotoon SINÄ TERVE. Suomenkielessä sinuttelu on hyvin suora ja vastaanottajaa puhutteleva tapa ilmaista asia. Viittomakielessä passiivia sen sijaan ei juurikaan käytetä vaan lauseesta tulee useimmiten käydä ilmi tekijä (Nisula 2012, 15).

Tekstilajeissa, joissa vastaanottaja on näkyvä eli eksplisiittinen, hyödynnetään usein lukijaan tai kuulijaan kohdistuvia 2. persoonan imperatiivimuotoja kuten ”Maista!”, ”Kokeile”. Usein käyttöohjeissa, mainoksissa ja resepteissä hyödynnetään näitä keinoja. (Rahtu 2011, 22.) Viittomakielessä käytetään myös kokijanäkökulmaa eli viittoja ottaa mielikuvaan perustuvan roolin (Nisula 2012, 10), joka meidän tekstin tapauksessa olisi verenluovuttajan rooli. Tässä roolissa kertoisimme verenluovuttajan perusedellytykset muodossa ”MINÄ TERVE” vastaanottajan osoittamisen sijaan. Valitsimme käännökseen kuitenkin loppujen lopuksi sinä-muodon, koska halusimme tuoda käännöksen lähemmäksi vastaanottajaa ja korostaa, että juuri hän voisi tulla luovuttamaan verta.

Viittoja voi samaistua kertomansa henkilön rooliin ja täten välittää tietoa vastaanottajalle tilanteeseen osallistuvasta henkilöstä. Roolinvaihtaminen muiden henkilöiden ja hahmojen näkökulmiin samassa viitotussa tilanteessa on kuitenkin eri asia. (Rissanen 1992, 192.) Viittomakielessä myös omaan kehoon voidaan kohdentaa tapahtuvia

asioita, joita henkilö kokee. Viittomakielisessä kerronnassa vältetään sivusta kerrontaa, jossa viittoja kertoo ulkopuolisena mitä kertomuksen henkilöille tapahtuu. Kuitenkin asiateksteissä, kuten uutisissa, roolinvaihtoa ei käytetä vaan viittojan paikka pysyy neutraalina. (Rissanen 2000, 154.) Kuten ylempänä mainitsimme, voisimme viittoa ”MINÄ TERVE”, jolloin viittaisimme verenluovuttajan ”perusmalliin”.

Vaikka ei tiedetä, kuka päätyy tekstille lukijaksi, kääntäjällä on kuitenkin mielessään kuviteltu lukija, joka jättää käännökseen jälkiä (Rahtu 2011, 18). Tästä on esimerkkinä sormiaakkosviittoma hemoglobiini, jonka sekä sormitamme että viittomme. Oletamme lukijan ymmärtävän, mitä hemoglobiini tarkoittaa. Jos teksti olisi esimerkiksi peruskoululaisille tarkoitettu esitelmä, voisimme avata termiä hieman enemmän.

Suomalaisessa viittomakielessä sormiaakkoset ovat morfeemeja, jotka viittaavat kirjoitettujen kielten kirjaimiin ja joskus äänteisiin. Tuotettaessa sormiaakkosia peräkkäin kutsutaan kyseistä toimea sormittamiseksi. Sormittamista tehdään, kun halutaan esittää puhutun kielen sana, jolle ei ole omaa viittomavastinetta, kuten esimerkiksi nimet. Sormittamista käytetään myös, mikäli viestin vastaanottaja ei tiedä viittoman merkitystä, tai jos halutaan viitata viittoman muotoon käsitteen sijasta. (Jantunen 2003, 78–80.)

Päädyimme käännöksessä sormittamaan sanan hemoglobiini, koska hemoglobiinin sormiaakkosiin pohjautuva viittoma HB voi olla monelle kuulolle vieras. Takaamme paremman ymmärrettävyyden, kun sormitamme koko sanan ja tuotamme tämän jälkeen kyseisen viittoman. Sormiaakkosia sisältävät viittomat voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään, yksi niistä on leksikaalistuneet sormitukset. Esimerkiksi sanat ”okei” ja ”tiistai” viitotaan tuottamalla sanan kaksi ensimmäistä kirjainta sormiaakkosin ”O-K” ja ”T-I”. (Jantunen 2003, 80.)

Aiemmin tekstityypeistä kertovassa kappaleessa mainitut narratiivit korostavat kokemuksellista puolta, mahdollistaen kertojan oman äänen esille tuomista (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 108). Käännettävä tekstimme sisältää kokemuksiin viittaavia mainintoja, kuten ”Veren luovuttaminen on helppo ja nopea tapa auttaa.” sekä ”Nälkäisenä voi heikottaa helpommin.”. Sen lisäksi, että meillä on kokemusta verenluovuttamisesta, on kyseessä myös Veripalvelun määrittelemä ”kokemus” verenluovuttamisesta.

Tämän lisäksi sanastotyön haastattelussa esiin nousut veripussin täyttymistä kuvaava viittoma on hyvin subjektiivinen. Kuitenkin meidän omakohtaiset kokemuksemme täydentävät tämän viittoman käyttöä, koska ymmärrämme oman kokemuksemme kautta viittoman merkityksen. Sama kokemuspohjainen käytäntö näkyy esimerkiksi lomakkeen täyttämässä. Lisäsimme viittomakieliseen tekstiin lomakkeen täyttämisen havainnollistavan konkreettista rastittamista kuvaavan osan, sillä visuaalisuus ja se, miltä asiat näyttävät, ovat olennainen osa viittomakieltä.

7 POHDINTA

Tämä toiminnallinen opinnäytetyömme osoitti että, opinnäytetyöksi sanastotyön ja kääntämisen yhdistäminen on iso prosessi, vaikka teimme opinnäytetyötä kahdestaan. Sen sijaan lyhyemmän käännöskokonaisuuden kohdalla voisi mielestämme käyttää teemahaastattelua tai mahdollisesti jotain muuta haastattelun muotoa tuke-
massa käännösratkaisuja. Tuotettiin käänнос kuinka tahansa, on vieraille kielelle käännettäessä tärkeää hyödyntää natiiveja kielenkäyttäjiä koko käänносprosessin ajan. Lopullisen käänноksen tarkistuttamisen lisäksi on tärkeää saada ohjaavaa palautetta käänносprosessin aikana ja eri käänносversioista. Lisäksi on suuri hyöty, mikäli ennen käänносprosessin aloittamista on mahdollisuus saada videoitua materiaalia aiheesta. Viittomalistojen lisäksi, myös viittomakieliset kokonaisuudet edesauttavat kääntämisessä, sillä käänнос on aina kokonaisuus, ei pelkästään viittomien summa.

Nyt kun Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Veripalvelun välillä on tehty viralliset yhteistyösopimukset, on jatkossa muiden opiskelijoiden helppo jatkaa käänносprojektiä. Veripalvelun sivuilla olevaa viittomakielistä materiaalia tulee päivittää siinä missä suomenkielistäkin materiaalia. Jo meidän käänностyömme aikana ehti käänноksen sisältöön tulla muutoksia. Jatkossa voi pohtia onko oleellisempaa pitää Veripalvelun viittomakieliset materiaalit ajan tasalla vai lisätä niiden määrää? Voisiko Veripalvelu hyödyntää valmistuvien vuosikurssien lisäksi myös muita vuosikursseja, jos lopullisen käänноksen viittojana olisi natiivi?

Käänsimme vasta hyvin pienen osan Veripalvelun materiaalia, joten käännettävää olisi vielä paljon. Kerätessämme palautetta kävi myös ilmi, että osalle viittomakielisistä verenluovuttaminen on täysin vieras asia. Yksi natiivi palautteen antaja epäili, voiko edes antaa palautetta, koska ei tiennyt mitään verenluovutuksesta. Tällainen palaute oli kuitenkin arvokasta, koska käännoksemme tavoitteena nimenomaan oli tuoda tietoa uudelle verenluovuttajalle ja houkutellessa viittomakielisiä luovuttamaan verta. Näin ollen käännoksen pitäisi olla ymmärrettävä myös henkilöille, joille verenluovuttaminen on uusi asia. Kyseinen palautteen antaja myös totesi, että voisi käydäkin luovuttamassa verta. Vaikuttaa, että kun käänнос julkaisunsa jälkeen päätyy viittomakielisten tietouteen, se houkuttelee uusia verenluovuttajia.

Osa viittomakielisistä saattaa ajatella, että vieraskielisen opiskelijan tekemä käänнос ei ole riittävän laadukas valtakunnallisen suhteellisen tunnetun toimijan internetsivuille. Tietoa verenluovutuksesta ei kuitenkaan aiemmin ole ollut tarjolla viittomakielellä, joten käännoksemme pyrkii parantamaan kielellisen tasa-arvon toteutumista. Opin näytetyön kirjallisen osuuden julkaisuhetkellä käänнос ei vielä ollut Veripalvelun internetsivuilla, joten emme tiedä, kuinka viittomakieliset ottavat käännoksen vastaan. Jos käännoksen vastaanotto kuitenkin on positiivista, murtaa se ehkä hieman myyttiä siitä, etteivät vieraskieliset tulkit ja opiskelijat voisi tehdä käännoksiä viittomakielelle. Natiivin käänнос on luonnollisesti usein laadukkaampaa, mutta jos viesti tulee ymmärretyksi, myös vieraskielisten on mahdollista tehdä käännoksiä.

Tilaaaja hyötyy käännoksestämme saamalla potentiaalisia uusia verenluovuttajia. Lisäksi olemme jo Veripalvelun seminaarissa pitämämme tiedotustilaisuuden kautta lisänneet Veripalvelun henkilöstön tietämystä viittomakielestä, kuuroista ja tulkin käyttämisestä. Samalla olemme edistäneet ammattitulkkien työolosuhteita, kun Veripalvelun henkilökunnalle on tarjottu mahdollisuus oppia, kuinka tulkin välityksellä asioidaan. Käännoistämme voidaan myös hyödyntää verenluovutukseen liittyvän viittomiston osalta. Sanastotyötä ja kääntämistä ei ole aiemmin yhdistetty, joten sanastotyön hyödyistä tai haitoista kääntämisen apuvälineenä ei ollut aiempaa tietoa. Näin ollen tutkimuskysymyksemme vastauksineen hyödyttävät kaikkia, jotka tekevät käännoista aiheesta, josta ei ole olemassa valmista sanastoa.

Jatkotutkimusaiheita voisi olla esimerkiksi se, kuinka teemahaastattelusta saa parhaan mahdollisen hyödyn käännösprojektin termistöä ja viittomaratkaisuja kerätessä tai onko teemahaastattelu paras haastattelumuoto tähän. Toinen tutkittava aihe voisi olla selvitys, mitä mieltä viittomakieliset itse ovat tuottamastamme käännöksestä. Onko vieraskielisten tuottama käännös riittävän laadukas valtakunnallisen toimijan internetsivuille tai onko käännös riittävän ymmärrettävä, jotta siitä on enemmän hyötyä kuin haittaa? Lisäksi kokoamaamme sanastotyötä on mahdollista jatkaa. Muutama lisähaastateltavan avulla viittomien yleistettävyyttä olisi mahdollista lisätä. Meidän sanastomme pohjalta voisi esimerkiksi koota paremmin yleistettävissä olevan sanaston, joka olisi rakenteeltaan selkeämpi ja olisi kohdistettu esimerkiksi Veripalvelun työntekijöiden käyttöön.

Veripalvelu tulee todennäköisesti jatkossakin hyödyntämään opiskelijoita kehittäessään omia palvelujaan kohdistetusti viittomakielisille. Yhteistyön kautta Veripalvelun tietämys viittomakielestä ja viittomakielialasta paranee. Samalla viittomakielisten kielellinen tasa-arvo paranee.

LÄHTEET

- Bovallius-ammattipiisto 2014. Ammattiwiittomat. Viitattu 26.2.2014
<http://www.bovallius.fi/web/ammattipiisto/wiittomat>.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hytönen, Niina 2006. Käännösteorioiden kirjo kääntäjän työväliseksi. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Wiittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 66–83.
- Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käsitteet haltuun. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Wiittomakielen kääntämisen ja tulkkaamisen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 17–25.
- Jantunen Tommi, 2003. Johdatus suomalaisen wiittomakieleen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Kielikone Oy 2013. MOT Dictionaries. Viitattu 26.02.2014
<http://mot.kielikone.fi.ruka.humak.edu:2048/mot/humak/netmot.exe>.
- Kotimaisten kielten keskus 2014. Kielenhuolto. Wiittomakielen huolto. Viitattu 4.4.2014 <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=98>.
- Kuronen, Juuso 2012. "Nyt helähti piparkakkuhyllly!" Suomalaisen wiittomakielen salibandywiittomien luokittelu. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Kuurojen liitto ry 2013. Suvi. Suomalainen wiittomakielen verkkosanakirja. Viitattu 26.2.2014 <http://suvi.wiittomat.net/>.
- Kuurojen Liitto ry & Humanistinen ammattikorkeakoulu & SHH 2013. SignWiki Suomi. Suomalaisen wiittomakielen wikisanakirja. Viitattu 26.2.2014
http://finsl.signwiki.org/index.php/Luokka:Sanakirja_A-Z.
- Kuurojen liitto ry, Wiittomakieliyksikkö 2008. Terveystenhoitoalanwiittomia. Viitattu 26.2.2014 <http://www.viivi.fi/terveydenhoito/terveydenhoito.html>.
- Nisula, Marjukka 2012. Kuvittele – käytä mielikuvaa. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 4.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Osuus-kunta Vastapaino.
- Rahtu, Toini 2011. Tekstilaji on työkalu. Teoksessa Leena Immonen & Mari Pakkala-Weckström & Inkeri Vehmas-Lehto (toim.) Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen. Helsingin: Oy Finn Lectura Ab, 11-27.
- Reiss, Katharina & Vermeer Hans J. 1986. Mitä kääntäminen on. Suom. Pauli Roinila. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.
- Rissanen, Terhi 1985. Wiittomakielen perusrakenne. Helsingin yliopisto. Yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja No. 12.

- Rissanen, Terhi 1992. Näkökulman vaihtamisesta suomalaisessa viittomakielessä. Teoksessa Esa Itkonen, Anneli Pajunen & Timo Haukioja (toim.) Kielitieteen kentän kartoitusta. Turun yliopisto. Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 39, 191–202.
- Rissanen Terhi, 2000. Suomalaisen viittomakielen lauseoppia. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura. 147-167.
- Roslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Suomalaisen viittomakielen kääntäminen ja käännosteoria. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 108–120.
- Rönkkö, Tuuli 2013. Syytetty vai syyttäjä? Näkökulmia viittomakielentulkkiin kokemuksiin oikeustulkkauksesta sekä teemahaastattelun toimivuuteen viittomistonkeruumenetelmänä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Sanastokeskus TSK ry 2014a. Sanastojen laatimisesta. Helsinki: Sanastokeskus TSK ry. Viitattu 26.2.2014 http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastojen_laatimisesta-9.html.
- Sanastokeskus TSK ry 2014b. Sanastotyö – mitä, miksi ja kenelle? Helsinki: Sanastokeskus TSK ry. Viitattu 26.2.2014 http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoty%C3%B6_-_mit%C3%A4%2C_miksi_ja_kenelle%3F-8.html.
- Savolainen, Leena 2000. Viittomakielten erilaiset muistiinmerkitsemistavat. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura. 189-200.
- Suomen Punainen Risti 2014. Tutustu Punaiseen Ristiin. Viitattu 23.1.2014. <http://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti>.
- Suonuuti, Heidi 2006. Sanastotyön opas. Suom. Sirpa Suhonen. Helsinki: Sanastokeskus TSK ry.
- Takkinen, Ritva 2008. Kuvailevat verbit suomalaisessa viittomakielessä. Puhe ja kieli (28) 1/2008, 17-40. http://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielet/oppiaineet_ks/viittomakieli/tutkimus/Takkinen%202008%20-%20Kuvailevat%20verbit%20suomalaisessa%20viittomakielessä.pdf viitattu 3.4.2014.
- Törnroos, Hanna & Ylkänen, Anu 2010. Autokouluviittomia. Esimerkkejä autokoulussa käytettävistä viittomista suomalaisessa viittomakielessä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Vehmas-Lehto, Inkeri 2011. Lähtötekstin ja käännoksen suhde kvantitatiivisesta näkökulmasta. Teoksessa Leena Immonen & Mari Pakkala-Weckström & Inkeri Vehmas-Lehto (toim.) Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 29-50.
- Veripalvelu 2014a. Verenluovutus. Verenluovuttajana olet hengenpelastaja. Viitattu 16.2.2014. <http://www.veripalvelu.fi/www/7>.
- Veripalvelu 2014b. Veripalvelu. Viitattu 15.4.2014. <http://www.veripalvelu.fi/www/veripalvelu>.
- Veripalvelu 2014c. Veripalvelu. Miksi olemme olemassa. Viitattu 31.3.2014. <http://www.veripalvelu.fi/www/43>.

Veripalvelu 2014d. Veripalvelu. Veripalvelu lyhyesti. Viitattu 23.1.2014.
<http://www.veripalvelu.fi/www/21>.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vivolin-Karén, Riitta 2010. Pidättehän huolta, että se on ymmärrettävää viittomakieltä. Lukijan näkökulma viittomakielisiin verkkoteksteihin. Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 4.4.2014
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26787/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011041410643.pdf?sequence=1>.

LIITTEET

LIITE 1: Glossit

VERI LUOVUTTAA / IHMEELLINEN TAPA AUTTAA

VERI LUOVUTTAA / HELPPO NOPEA TAPA AUTTAA // VUOSI+JAKSO OMA2
 KÄSI OJENTAA / KAKSI- KOLME+KERTAA LUOVUTTAA / SEURAUUS VUOSI JO-
 KA-PÄIVÄ VERI RIITTÄÄ // TÄÄLLÄ VERI+PALVELU ME TARVITA UUSI LUOVUT-
 TAJAx AINA / SYY POTILAS-3 HE-3 OMA-3 HOITO-3 TOTEUTUA-3 / TOTEUTUA
 KUINKA ? TURVALLINEN VERI+VALMISTE ANTAA-3 TOTEUTUA MYÖS TULE-
 VAISUUS TOTEUTUA //

SUOMI+ALUE VUOSI+JAKSO VERI LUOVUTTAA YHTEENSÄ NOIN 230 TUHAT
 VERIPUSSI // YKSI PUSSE OS-2 VERTAA KOLME POTILAS APU SAA / SYY VERI
 JAKAAX 1-PUNAINEN+SOLU 2-VERI+HIUTALE 3- p-l-a-s-m-a // KOLME-piijujen
 pyörytys POTILAS MITÄ PI TARVITA/ SAADA+päänyökkäys/ TARKOITTA HOITO
 TEHOKAS MYÖS TURVALLINEN //

VERI VALMISTAA MITÄ ? VALMISTE LÄÄKE ERILAINENx // KUKA TARVITA ? /
 ESIMERKKI (piiju) 1- LEIKKAUS POTILAS 2- SYÖPÄ POTILAS 3- ONNETTO-
 MUUS UHRI+HENKILÖ 4- AIKAINEN+SYNTYÄ+VAUVA / NE TARVITA // USEIN
 VALMISTE LÄÄKE NE-KAKSI POTILAS ELÄMÄ PELASTAA //

JOS SINÄ HALUTA VERI+LUOVUTTAA / MITÄ VAATIMUS

(piijut) 1- SINÄ TERVE

2- OMA-2 IKÄ 18 VIIVA 70 VUOSI / JOS OS-2 piiju-1 TÄYTTÄÄ JO 66 VUOSI piiju-
 2 VIIME KAKSI-VUOTTA AIKANA LUOVUTTAA-VERTA EI-OLE-TEHNYT / pään-
 nyökkäys / OS-2 LUOVUTTAA-VERTA EI-VOI

3- SINÄ ENSIMMÄINEN-KERTA LUOVUTTAA / OMA-2 IKÄ ENINTÄÄN 59

4- OMA-2 VERI h-e-m-o-g-l-o-b-i-i-n-i HB PALJON ? / MIES 135 VIIVA 195 GRAM-
 MA 1-LITRA / NAINEN 125 VIIVA 175 GRAMMA 1-LITRA //

5- OMA-2 PAINO 50 KILO YLÖSPÄIN //

6- KOLME-KUUKAUTTA AIKANA SINÄ EU MAA EFTA MAA ALUE ASUA PYSYÄ //

7- SINÄ VERI LUOVUTTAA MENNÄ-SISÄÄN / OMA-2 HENKILÖ TODISTAA KUINKA ? / HENKILÖ+TODISTUS OMA-2 KUVA (klassifikaattorilla kuva korttiin) MYÖS SUOMI HENKILÖ TUNNUS // TARKOITTAAN / MITÄ / SUOMI PASSI / AUTO+KORTTI / KELA-KORTTI OMA-2 KUVA Klas-kortti / HENKILÖ+KORTTI OMA-2 KUVA klass-kortti / MERI+MIES+PASSI / VIERAS+PASSI / PAKOLAINEN MATKUSTAA+ASIAKIRJA / OLESKELU+LUPA+KORTTI / OMA MAA PASSI / OLESKELU+LUPA LEIMA OMISTAA os kortti // ARMEIJA LUOVUTUS+TILAISUUS / ARMEIJA+KORTTI SOPIA // SUOMI KELA+KORTTI OMA-2 KUVA TYHJÄ/ OMA-2 MAA PASSI / RUOTSALAINEN AUTO+KORTTI / JOMPI-KUMPI YHDESSÄ SOPIA // OMA-2 VERI+LUOVUTTAA+KORTTI SOPIA (pään pudistus) // OMA-2 KUVA / OMA SYNTYÄ-AIKA VIIMEINEN TUNNUS SYY JOS TARVITSEE VERIPALVELU OTTAA YHTEYTTÄ (asiakas paikallaan, veripalvelu liikkuu)//

8- LUOVUTTAA SEURAAVA LUOVUTTAA MILLOIN (OLLA LUPA) // MIES 61 VUOROKAUSI JAKSO NAINEN 91 VUOROKAUSI JAKSO / SEURAAVA LUOVUTTAA OLLA-LUPA //

SINÄ LUOVUTTAA / KOLME HENKILÖx AUTTAA

VERI LUOVUTTAA MILLOIN MISSÄ ? / ARKI+PÄIVÄ MA-PE SUOMI+ALUE VERI+PALVELU+TOIMISTO VERI+LUOVUTTAA+TILAISUUS OS-ympäri-suomenkarttaa // JOKAINEN LUOVUTTAJA REKISTERI SAMA / TARKOITTAAN SINÄ LUOVUTTAA MISSÄ-VAAN ALUE //

VERI LUOVUTTAA (?) / paikantaa-molemmat-kyynärtaipeet+TAI LASKIMO NEULA työntää-sisään / IMEÄ NOIN PUOLI LITRA / IMEÄ verivirtaa+verivaaka-keinuu / VIISI VIIIVA KYMMENEN MINUUTTI VERI+PUSSI pussi-keinuu-vaa'assa TÄYNNÄ // neula-pois ihon-puhdistus-laput-kyynärtaipeeseen SIDOS sitoa-käsivarsi // PYSYÄ MINNELJÄ-TUNTIA / SYY VERI VUOTAA(pään pudistus) MUSTELMA (alueen kuvaus)(pään pudistus) //

ENSIN SINÄ SYÖDÄ SUOSITELLA SEN-JÄLKEEN VERI+LUOVUTTAA MENNÄ-SISÄÄN / SYY NÄLKÄ EHKÄ HUIMATA PYÖRTYÄ // RUOKA ISO-ANNOS AHMIA

ÄLÄ // SINÄ VESI MEHU JUO / MYÖS VERI+LUOVUTUS+PAIKKA VESI MEHU
TARJOTA // VERI+LUOVUTUS MENNÄ-SISÄÄN AINA OMA-2 SAIRAS HISTORIA
LOMAKE TÄYTTÄÄ-LOMAKE / SYY VERI+PALVELU HALUTA VARMA OMA-2
TIETO NYT OIKEA // LOMAKE RAUHASSA KIRJOITTA RASTI LISÄTÄxx (lomak-
keeseen) // LOMAKE INTERNET LÖYTYÄ / SINÄ KATSELLA (lomaketta) TUTUS-
TUA MAHDOLLINEN //

ELÄMÄ PELASTAA SINÄ VOIDA SINÄ //
LUOVUTTAA TULE

LIITE 2: Lähtöteksti

1. Verenluovutus - ainutlaatuinen tapa auttaa

Verenluovutus on helppo ja nopea tapa auttaa. Kun ojennat kätesi pari kolme kertaa vuodessa, olet mukana turvaamassa veren riittävyyden vuoden jokaisena päivänä. Tarvitsemme uusia verenluovuttajia jatkuvasti, jotta potilaiden hoito turvallisilla veri- valmisteilla voidaan taata myös tulevaisuudessa.

Suomessa luovutetaan vuosittain noin 230 000 pussillista verta. Yksi luovutettu veripussi auttaa jopa kolmea potilasta, sillä luovutettu veri jaetaan osiin punasoluiksi, verihiutaleiksi ja plasmaksi. Potilas saa vain tarvitsemaansa veren osaa, jolloin hoito on tehokasta ja turvallista.

Verestä tehtäviä valmisteita ja lääkkeitä tarvitaan muun muassa leikkaus- ja syöpäpotilaille, onnettomuuksien uhreille ja keskosille. Usein valmisteiden ja lääkkeiden avulla voidaan pelastaa potilaan elämä.

Verenluovuttajan perusedellytykset

1. Luovuttajan tulee olla terve.
2. Luovuttajan tulee olla 18–70 -vuotias. 66 vuotta täyttänyt voi luovuttaa verta, jos edellisestä verenluovutuksesta on alle kaksi vuotta.
3. Uusi luovuttaja voi olla korkeintaan 59-vuotias.
4. Veren hemoglobiini tulee olla miehillä 135–195 g/l ja naisilla 125–175 g/l.
5. Verenluovuttajan tulee painaa vähintään 50 kg.
6. Luovuttajan tulee olla asunut EU- tai EFTA -maassa viimeisen kolmen kuukauden ajan.
7. Luovuttajan tulee todistaa henkilöllisyytensä henkilöllisyystodistuksella, jossa on valokuva ja suomalainen henkilötunnus. Näitä ovat Suomen passi, ajokortti, kuvallinen Kela-kortti, henkilökortti, merimiespassi, muukalaispassi, pakolaisen matkustusasiakirja, oleskelulupakortti tai oman maan passiin leimattu oleskelulupa ja varuskuntaluovutuksissa varusmieskortti. Lisäksi hyväksytään seuraavat kahden asiakirjan yhdistelmät: oman maan passi ja suomalainen Kela-kortti tai ruotsalainen ajokortti ja suomalainen Kela-kortti. Valokuvaa ja

suomalaista henkilötunnusta tarvitaan luotettavaan tunnistukseen ja jäljitettävyyteen. Verenluovuttajakortti ei käy henkilöllisyyden todentamiseen.

8. Kahden luovutuksen välillä tulee naisilla olla vähintään 91 vuorokautta ja miehillä vähintään 61 vuorokautta.

2. Yksi luovutus auttaa kolmea

Verta voi luovuttaa arkisin veripalvelutoimistoissa ja verenluovutustilaisuuksissa ympäri Suomen. Kaikki verenluovuttajat ovat yhteisessä rekisterissä, joten luovutuspaikkakunnalla ei ole väliä.

Verta otetaan kyynärtaipeen laskimosta noin puoli litraa, ja veripussi täyttyy 5–10 minuutissa. Verenluovutuksen jälkeen pistokohta sidotaan tukevalla sidoksella. Side on hyvä pitää paikoillaan ainakin neljä tuntia, jotta laskimo ei vuotaisi ja aiheuttaisi mustelmaa.

Sinun kannattaa syödä jotain, sillä nälkäisenä voi heikottaa helpommin. Kovin raskasta ateriaa ei kannata kuitenkaan syödä. Juo vettä tai mehua. Sitä on tarjolla myös verenluovutuksessa. Täytä terveydentilakysely rauhassa. Kysely täytetään nimenomaan luovutuksen yhteydessä, jotta annetut tiedot varmasti vastaavat luovutushetken tilannetta. Testiin voi tutustua etukäteen internetissä.

3. Sinä voit pelastaa elämän